

ÚJ MACROTELEIA (Hym. Proct.) MAGYAR- ORSZÁGBÓL.¹

(I. szövegárával),
írta dr. Szelenyi Gusztáv

A *Macroteleia* nemzetiséget a palearktikus régióban minden össze néhány faj képviseli, ezeket Kieffer írta le a század elején Olaszból. Hazánkban ezek közül csak a *Macroteleia Graeffei* Kieff. nősténye került elő, mely egyébként ezideig még leíratlan, miután Kieff. csak a hímét ismerte, ill. írta le Triestből.

E feltűnően karcsú testű fűrkészdarassák életmódja csak nagyon hézagosan ismeretes még. Tengerentúli rokonaiuk némelyikét *Locusta*-tojásokból neveltek. Az a körülmeny, hogy egy évtizednyi gyűjtőtevékenységem alatt eddig mindössze egyetlen példányt sikerült találnom, arra enged következtetni, hogy nem tarthatnak a leggyakoribb rovarok közé.

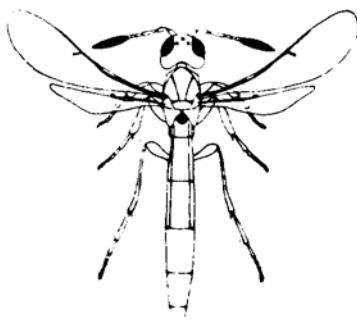
Az ez alkalmommal leírandó új fajt Olasz István kertészeti intéző, igen tiszttel barátom gyűjtője fűhával Hódmezővásárhely mellett egy szikes legelőn, 1937 augusztus 5.-én. E helyen is köszönök mondok készséges fáradozásáért.

Az új faj leírása a következő:

Macroteleia rufa n. sp.

... Élénk vörösbarna. Csápbunkó, első potrohszelvénny töve, valamint a karomiz valamennyi lábon fekete.

Fej kissé szélesebb a tornál, felülről nézve kissé haránt. $1\frac{1}{2}$ -szer olyan széles, mint haszszú, a szemek mellett feltűnően szélesedő, alig fénylő, sűrűn, gyűszű módra pontozott. Fejtőt hátról éles perem határolja, mely a halántékok mögött kolytatódva eléri az állkapcsok tövét. Pontszemek háromszögben állnak, a hátsulsók majdnem érintkeznek az összetett szemek peremével. Ezek kopaszok, némileg vese alakúak, szélesebbek, mint a homlok. Homlok majd kétázer olyan haszszú, mint széles, a csáptők mögött enyhén benyomott, a sekély, haszszikás gúdör

Macroteleia rufa n. sp.

¹ Előirata a szemző az Akadémiai Szemleben 1937. december 3-án levált 381. oldalon.

közepe majdnem sima, erősen csillogó. Állkapcsok héromfogúak, az alsó loga a legerősebb, a középaő igen pici. Állkapcsi tapogatók 4-, ajaklapogatók 2-izűek.

Csápoly közvetlenül a szájpejzs fölött erednek, 12-izűek. Tőzvelamivel hosszabb, mint a két következő iz együtte. Forgóiznyúlánk, négyeszer olyan hosszú, mint széles, első ostoriz hosszabb a forgóiznél, majd ötször olyan hosszú, mint széles, 2. ostoriz lényegesen rövidebb, háromszor olyan hosszú, mint széles, 3. még rövidebb, kissé hosszukás, 4. iz kocka alakú. Csápbunkónyúlánk, 6 izból áll, az első is hosszabb, mint széles, a következő négy harántos, észrevételenlük keskenyedő, a 6. (utolsó iz) másfélszére olyan hosszú, mint széles.

Tor hosszukás, torháli bázidák élesek. Középtor háta majdnem lénytelen, sűrűn pontozott, háti középen ritkábban pontozott, kissé fénylő. Utótor keskeny, középszelvénnyel oldalt fénytelen, rágcsalás finoman szőrös, középütt mélyen kivájt és széles általoszó lemez alakjában beborítja az első potrohazselvény tövét.

Szárnynak vizliszták, nem érik el a potroh csúcsát. Belső peremér hosszabb, mint a fejésről, külső peremér négyeszer olyan hosszú, mint az utóbbi.

Potroh négyeszer olyan hosszú, mint a tor és valamivel keskenyebb. Valamennyi szelvénnyel hosszabb, mint széles, az első három szelvénnyel hátán oldalt éles léc fut, melyen belül a szelvénnyel háta sűrűn hosszan rágcsalás, miközött kifelé, oldalt csak pontozott. A 4. szelvénnyel töve hosszirányban rágcsalás, hátliső széle pontozott, mint a két következő szelvénnyel. Oldalt minden hárrom szelvénnyel hosszirányban rágcsalás.

Hossza : 5.3 mm.

* * *

A new species of *Macroleleia* Westw. (Hymenopt. Proctotrupidae) from Hungary. (With 1 text-figure) By Dr. G. Szényi.

The author describes a new species of the Scionid genus *Macroleleia* Westw. collected by Mr. I. Olasz in the south of Hungary. This species differs from *M. Graeffei* Kieff. in having only the tergites 1—4 longitudinally striated, from *M. bicolora* Kieff. in the color of the head and thorax.

Macroleleia rufa n. sp.

General color light reddish. Tegulae and mandibles brownish, pedicel and funicle joints of the antennae darker reddish than the scape, proximal third of the 1st and 2nd funicle joints and the dorsal side of the 3rd and 4th brownish, the club entirely black. Ocelli and eyes blackish. Horn of the first tergite and posterior half of the 6th tergite black.

Head a little broader than the thorax (0.672 : 0.644), weakly shining, transverse, more than one and a half times as broad as

thick antero-posteriorly (0.672 : 0.420), as viewed from above distinctly wider behind the eyes than across them. Vertex and frons with large but not very deep punctures, the spaces between the punctures covered with minute wrinkles. Occiput with a sharp margin which continuing behind the temples reaches the base of the mandibles. Ocelli in a low triangle, the lateral ocelli a little less than two times as far from another as from the front ocellus (0.168 : 0.098). The ocellocular line much shorter than the diameter of an ocellus. Eyes bare, somewhat kidney-shaped, their transverse diameter much longer than the shortest distance between the eyes (0.308 : 0.266). The frons is much longer than wide (0.448 : 0.266), above the base of the antennae slightly impressed, this impression not bordered by a distinct ridge in the middle almost smooth and strongly shining. Cheeks shorter than the greatest diameter of the eyes, with a not very distinct ridge between the end of the eyes and the base of the mandibles. Mandibles 3-dentate, the lowest tooth the greatest, middle tooth very little. Labial palpi 2-jointed, maxillary palpi 4-jointed.

Antennae inserted at the clypeus, 12-jointed. Scape almost smooth, shining, slightly longer (0.392) than the following 2 joints together, pedicel slender, almost 4 times as long as its apical width (0.168 : 0.049), 1st funicle joint distinctly longer than the pedicel, more than 4 times as long as broad (0.182 : 0.042), 2nd by far shorter than the 1st, almost 3 times as long as its apical width (0.109 : 0.049), 3rd joint still shorter, hardly longer than its apical width (0.084 : 0.063), 4th joints as long as broad (0.070), last 6 joints forming the weak club. First joint of the club longer and broader than the 4th funicle joint, hardly longer than its apical width (0.098 : 0.091), the following joints transverse, gradually and very hardly narrower (II : 0.070 : 0.098; III : 0.069 : 0.097; IV : 0.063 : 0.091; V : 0.070 : 0.084). Apical joint still narrower and one and half times as long as its basal width (0.105 : 0.077).

Thorax longer than its greatest width, pronotum in the middle not visible its lateral sides seeing from above slightly angulated. Mesonotum as long as its greatest width (0.630), very weakly shining on the anterior border and on the sides, more shining on the hind border of the median lobe, densely punctured on the sides, rarely on the posterior half of the median lobe, here with more large punctures. Parapsidal furrows very distinct. Scutellum flat, transverse (0.196 : 0.448) almost smooth with very slight and indistinct punctures, the corners at the anterior border with a transverse row of closely defined punctures as well as the hind border with a row of clearly defined transverse punctures. Metanotum represented by a row of punctures, very narrow in the middle with two very short ridges which enclose a minute triangular space. Propodeum at the sides covered with whitish hairs, medially deeply excavated.

Wings hyaline extending to as far as the hind border of the 4th segment. Stigmalis shorter than the marginalis (0.112 : 0.182), a quarter as long as the postmarginalis (0.462). Legs slender.

middle tibiae hardly, hind tibiae distinctly longer than their femora, basal joint of hind tarsi distinctly shorter than the following joints together.

Abdomen very slender, narrower (0.532 : 0.614) and 4 times as long as the thorax, tergites 1—5 about by a quarter longer than the greatest width of the segments (I : 0.490 : 0.378; II : 0.630 : 0.518; III : 0.730 : 0.532; IV : 0.630 : 0.518; V : 0.490 : 0.350), the 6th tergite 5 times as long as its basal width (0.910 : 0.182), laterally strongly compressed. 1st—3rd tergite dorsally with a sharp lateral ridge, the sides (below this ridge) punctured, between the ridges (dorsally) with distinctly longitudinal striations. 1st tergite basally elevated and produced in a not very distinct horn. Apex of this horn partly obscured by lateral lamelliform processes of the propodeum, 4th tergite dorsally and laterally striated, the striation on the posterior third of the tergite dorsally indistinct, 5th and 6th tergite dorsally punctured, laterally striated.

Length 5.3 mm. Described from a single female specimen. Male unknown. Holotype in the collection of the Hung. National Museum of Natur. Hist. Budapest.

Hab.: Hódmezővásárhely.

APRÓ KÖZLEMÉNYEK. — NOTES DIVERSES.

A balkáni kacagó gerle (*Streptopelia decaocto* Friv.) előfordulása a Balaton mellett. Az utóbbi években egyre több és több híradást hallunk madár faunánk egy új tagjáról, a balkáni kacagó gerléről. Ez a gerle faj sokáig nem szerepelt a magyar madarak névjegyzékében, mert csak pár eve értesültünk először előfordulásáról, a ronkonkóz megfigyelési adatokról, sőt költőtelepükéről.

A Magyar Királyi Madártani Intézet figyelmét Monorról hívta fel erre az oll. nagy számban át is telelő gerle fajra. Monoron évek óta észlelik, de a madártani irodalomban csak az utóbbi években került be. Magyarországon először dr. Marjan Barnabás észlelte Bérellyűfaluban és a Nemzeti Múzeumnak küldött is belőle egy példányt. Első leírása szintén magyar tudóstól, Frivaldszky Imre-től származik, aki a Magyar Tudós Társaság Évkönyve 1838-ban megjelent III. kötetében Philippopol környékéről származó példányok alapján ismerte meg. Frivaldszky a közönséges kacagó gerle fajtakörébe sorozta *Columba risoria* L. var. *decaocto* néven. Ázsiából nagy valószínűség szerint a törökök révén került a Balkánon; ennek csaknem minden részén megtalálható. Bulgáriában városi parkokban és kertekben is gyakori. Elterjedési területe a Balkánon kívül Kis-Ázsia, Paleszína, Mesopotamia. Északkelet-Afrika, India, Japán. Magyarországi megjelenésére többféle feltéves alakult ki. Greschik szerint nem lehetellen, hogy bolgár kertészekkel került hazánkba a fogadágból kiszabadulva a szabadban is megtelepedett.

Az első megfigyelés óta Kismarján, Derecskén, Monoron, Komáromban, Budapeston, Kelenvölgyben, Székesfehérváron, Soltvádkerten, Bajaon, Debrecenben és Ipolykútiön észlelik.

1938. január 1-én, a Balatonszemesről Rád puszlára vezető megyei út fán figyeltem meg két példányt s az egyiket, a tojót el is ejtettem. Véloszinüleg egy pár volt. Az elejtett tojó a Magyar Nemzeti Múzeumba került, ahol ez a második hónapeldány. Az első a Berettyóújfaluiból származó, 1933 március 16-án elejtett, már említett példány. Kivülük van egy harmadik is a bulgáriai Widimból, ezt 1909 május 16-án dr. Mánárosz Gyula gyűjtötte.

1937 nyarán a Balkánon és a közel Keleten többször találkoztam a balkáni kacagó gerlélvel. Istambulban, Kavallában, Ismirben és az alexandriai Nousa parkban a szabadban figyeltem meg. A szíriai Beirutban és az alexandriai állatpiaccon mint kínizménydarab láttam. A dunai uszálykormányosok az uszályokon fogásában is terják. Geschichtik feltevése mellett nem lehetetlen, hogy dunai uszályok útján jutott hazánkba és az a

Nálunk több helyen előforduló Szabadban
jus. Szabadban
de eredetileg vörös tollú, fehér szárnyú,
mar huzamosan tollas, a tollakat a szárny
ben megállapítani lehet, mivel a tollak
hely miatt állnak össze.
és látszik. Az általánosan használt
tag hő borított, bővített, a tollakat a szárny
példány, mert az általánosan használt
mérésékletri különbség van a tollakat a szárny
Falusihelyen fóleg a tollakat a szárny
pont érvénye lelt. A tollakat a szárny
lusi udvaron ki-hozza a tollakat a szárny
ráshoz alkalmazkodva, majd a tollakat a szárny
megtelepszik.

Fontos kérdés, hogy a tollakat a szárny
nem lehetetlen, hogy a tollakat a szárny
lebbre és esetleg a tollakat a szárny
lése állandó. A tollakat a szárny
leítek. Lehetséges, hogy a tollakat a szárny
szük pedig elvonható, de a tollakat a szárny
gyelők értesítést adnak a tollakat a szárny
dártani. Intézelné a tollakat a szárny
példány kísérletekkel, mivel a tollakat a szárny
nánk ez új tagjai, amelyeket a tollakat a szárny
déséit alaposan működtetnek, hogy a tollakat a szárny
hogy hazánkban megtalálható legyen a tollakat a szárny
nulmányozása s

d,
k,
ty
b,
ö
öp
m-
dt
ö-
ni.
za-
la-
ja-
is

ik-
lé-
nü-
sz-
ré-
di-
la-
fló-
tu-
ke-
ák,
in-

o r.

IRO

Szabó Zoltán: Az átörökklés. Az általános örökkéstudomány elemei.
Röviden a gondozági és orvosi vonatkozásokra. Budapest, 1938. I-VII
+ 1-444. A Királyi Magyar Termeszettudományi Társulat kiadása.

A magyar művelt nagyközönség, a biológiai irányú fejlesztésével és a szakemberek már nagyon régen húnyat ereztek egy olyan magyar nyelvű oratókkel, amiely elég részletes és magas színvonalú ahhoz, hogy a szű-